

Znaczenie ewolucji wybranych odruchów prymitywnych i próby trakcji w odniesieniu do ontogenezy motorycznej dziecka. Spojrzenie dziś i wczoraj

Dr n.med i n. o zdr. Joanna Surowińska

Ocena rozwoju motorycznego niemowlęcia stanowi jeden z podstawowych elementów diagnostyki neurorozwojowej. Szczególne miejsce zajmuje analiza jakości spontanicznej aktywności ruchowej, badanie reakcji posturalnych oraz ocena ewolucji odruchów prymitywnych. Od wielu dziesięcioleci elementy te wykorzystywane są w diagnostyce dzieci z zaburzeniami rozwoju, a ich znaczenie podkreślali między innymi André Thomas, Saint-Anne Dargassies, Heinz Prechtel oraz Václav Vojta.

W koncepcji neurokinezyologicznej Václava Vojty kompleksowa ocena niemowlęcia obejmuje analizę motoryki spontanicznej, badanie siedmiu reakcji ułożeniowych oraz ocenę ewolucji wybranych odruchów prymitywnych. Próba trakcji oraz badanie odruchów prymitywnych nie są zatem odrębnymi testami, lecz stanowią integralną część całościowej oceny dojrzewania ośrodkowego układu nerwowego.

Celem prezentacji jest przedstawienie znaczenia próby trakcji oraz ewolucji wybranych odruchów prymitywnych w ocenie ontogenezy motorycznej dziecka oraz omówienie ich miejsca we współczesnej diagnostyce neurorozwojowej.

Próba trakcji należy do klasycznych testów oceniających rozwój kontroli posturalnej. Umożliwia ocenę wzajemnych zależności pomiędzy głową, tułowiem oraz kończynami dolnymi podczas aktywacji przeciwgrawitacyjnej. Prawidłowa ewolucja odpowiedzi obserwowanej w próbie trakcji odzwierciedla dojrzewanie mechanizmów odpowiedzialnych za stabilizację osiową, organizację posturalną oraz rozwój kontroli ruchu.

Ocena próby trakcji dostarcza informacji nie tylko o kontroli głowy, ale również o jakości współpracy poszczególnych segmentów ciała. Szczególną uwagę zwraca się na symetrię ustawienia głowy i tułowia, aktywność mięśni osiowych oraz sposób organizacji kończyn dolnych. Współcześnie próba trakcji pozostaje cennym elementem badania neurologicznego i fizjoterapeutycznego niemowląt.

Odruchy prymitywne stanowią przejaw czynności rozwijającego się układu nerwowego. Ich występowanie, jakość odpowiedzi oraz czas wygaszania są związane z dojrzewaniem struktur ośrodkowego układu nerwowego. Zarówno brak występowania odruchu w okresie, w którym powinien być obecny, jak i jego przetrwanie poza fizjologicznym okresem rozwojowym mogą wskazywać na zaburzenia dojrzewania neurologicznego.

Szczególne znaczenie diagnostyczne przypisuje się odruchowi chwytmemu dłoni, odruchowi chwytmemu stopy, odruchowi Galanta, odruchowi Babkina, odruchowi nadłonowemu oraz odruchowi skrzyżowanego wyprost. Odruchy te pozwalają ocenić stopień integracji funkcji osiowych, rozwój kontroli posturalnej, organizację funkcji podporowych kończyn oraz dojrzewanie mechanizmów odpowiedzialnych za przyszlą lokomocję a także poziom dojrzewania OUN

Prawidłowa ewolucja odruchów prymitywnych stanowi jeden z warunków osiągnięcia kolejnych etapów ontogenezy motorycznej. Integracja odruchów prymitywnych jest związana

z pojawianiem się bardziej złożonych funkcji ruchowych, takich jak podpór, obrót, siadanie, czworakowanie czy chód.

Spojrzenie dziś i wczoraj

Historycznie odruchy prymitywne oraz próba trakcji były wykorzystywane głównie jako narzędzia służące do wykrywania zaburzeń neurologicznych i wczesnej diagnostyki mózgowego porażenia dziecięcego. Współczesne podejście rozszerza ich znaczenie o ocenę jakości trajektorii rozwoju motorycznego oraz prognozowanie osiągnięcia kolejnych kamieni milowych.

Pomimo dynamicznego rozwoju nowoczesnych metod diagnostycznych, takich jak analiza General Movements, badania neuroobrazowe czy narzędzia cyfrowe, klasyczne badanie neurokinezyologiczne zachowuje swoją wartość kliniczną. Próba trakcji i ocena ewolucji odruchów prymitywnych nadal dostarczają istotnych informacji dotyczących dojrzewania mechanizmów posturalnych, organizacji osiowej oraz integracji funkcjonalnej ośrodkowego układu nerwowego.

Wnioski

Próba trakcji oraz ocena ewolucji wybranych odruchów prymitywnych pozostają ważnymi elementami diagnostyki neurorozwojowej niemowląt. W połączeniu z oceną motoryki spontanicznej i reakcji ułożeniowych umożliwiają całościową ocenę rozwoju dziecka oraz identyfikację wczesnych nieprawidłowości. Ich znaczenie wykracza poza samą diagnostykę neurologiczną, obejmując również ocenę dojrzewania mechanizmów odpowiedzialnych za rozwój postawy, lokomocji i funkcji motorycznych w przebiegu ontogenezy człowieka.